

katoličanov, ni pa ne cerkve ne duhovnika. Taka potujoča kapelica ima svojega duhovnika. V kraju, kjer se potujoča kapelica ustavi in kjer prebivajo katoličani, opravi du-

hovnik božjo službo ter podeli ljudem svete zakramente. Potem potuje v drug kraj. Takšne potujoče kapelice obstojajo že v mnogih škofijah.

Kratka zgodovina Gibraltarja

Odkar je stopila v sedanjo vojno Italija ob strani Nemčije, se imenuje dnevno v vojnih poročilih angleška trdnjava Gibraltar, ki je ključ do Sredozemskega morja. Gibraltar pogosto bombardirajo italijanska letala; na drugi strani se pa množijo vesti, da ga bodo lepega dne napadli Nemci s privoljenjem Španije s kopnega in da že imajo tozadevne čete pripravljene ob francosko-španski meji. Komu bi naj pripadel enkrat zavzeti in Angležem iztrgani Gibraltar, tega še ni zaupal javnosti nobeden od vodilnih mož vojskujočih se velesil. Ako bi Angleži izgubili Gibraltar, potem bi zdrknila njihova moč v Sredozemlju na ničlo in bi bil tudi Sueški prekop brez odločilne veljave za Angleže. Ker je pomen Gibraltarja na dnevnem redu najnovejših vojnih dogodkov, hočemo v naslednjem predočiti našim čitateljem kratko zgodovino te angleške trdnjave, o kateri gre glas, da je nezavzetna.

Prvo angleško zanimanje za Gibraltar

Prvi Anglež, ki je pokazal veliko zanimanje za Gibraltar, je bil Cromwell. Leta 1656. je rekel: »Ako je enkrat Gibraltar trdno v naši roki, potem bo to naši trgovini v veliko korist in bo pomenilo znatno motnjo za Španijo; mi bomo za ta primer v položaju, ne da bi vzdrževali ob vsaki obali močno brodovje, s šestimi malimi, tam (v Gibraltarju) zasidranimi ladjami, da napravimo Špancem več škode, kakor sicer s celim našim brodovjem.«

Anglija zasede slučajno Gibraltar

Po tej izjavi znamenitega angleškega državnika se ni zgodilo nič. Anglija je samo čakala na kak ugoden slučaj. Čakanje je trajalo celih 50 let in zadeva se je res slučajno odigrala takole:

V španski nasledstveni vojni je sklenil nemški knez Jurij iz Hessen-Darmstadta, ki je bil v angleški službi, z angleškim admiralom Jurijem Rooke po nekem nesrečno izpadlem vojnem pohodu po Sredozemlju — da bi se ne vrnila čisto praznih rok v London — napasti špansko trdnjavo Gibraltar na slepo srečo. Ker je bila španska posadka precej slaba, je napad uspel. Nemški knez in angleški admiral sta razobesila 1. avgusta 1704 na gibraltarskih skalah angleško zastavo, katere ni snel od tedaj nikdo več.

Španci se zaman trudijo, da bi se zopet polastili trdnjave

Hitro po nenadni angleški zasedbi novembra 1704 so napravili Španci svoj prvi protinapad. Da bi Španci sigurno uspeli, se jim je ponudil pastir Simon Susarta, ki je natančno poznal s kozje paše gibraltarsko skalovje. Kozji pastir bi naj popeljal v trdnjavo španske čete v noči po pastirskih stezah z vzhoda. Za ta pastirjev predlog je bil tudi španski general Villadarias. Izbral je 500 zanesljivih Špancev, kateri so morali priseči na najsvečnejši zakrament, da bodo rajši umrli, kakor pa bi se odpovedali udeležbi napada. Španski napadalci so se imenovali »sveta četa«.

Po lestvah iz vrvi jim je uspelo, da so se polastili prvih angleških zakopov na višini. Ko so bili pa srečno na vrhu, so jih opazili zgodaj zjutraj iz mesta Gibraltar. Od tam je

bila z vso naglico poslana pomoč, ki je v družbi s trdnjavsko posadko hitro opravila s »sveto četo«. Angleži so Špance postrelili in so jih pometali preko skalovja. Samo pastir-kazipot s par spremljevalci se je rešil in obvestil o popolnem porazu španskega generala.

Eno leto pozneje so tvegali Španci ponoven napad. Tudi tokrat so dosegli prvotno uspeh. Že je zavihrala španska zastava na najvišji trdnjavi. V zadnjem trenutku se je posrečilo Angležem, da so obšli že zmagovite Špance, so jih potiskali korak za korakom iz utrdb ter so jih slednjič popolnoma uničili.

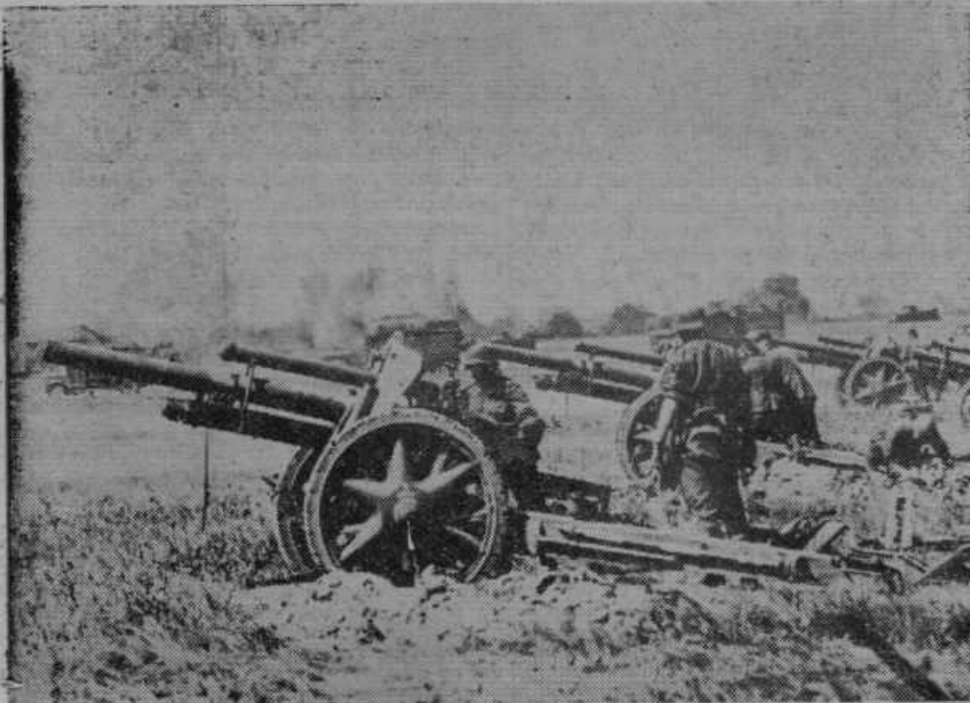
Pomenljiv izrek angleškega poslanika

Leta 1705. so spoznali Angleži, da je Gibraltar večjega pomena zanje, kakor vse razne druge postojanke, katerih so se polastili ob Sredozemskem morju. Na jesen 1705 je poudaril angleški poslanik Methuen v portugalski prestolnici Lizaboni: »Anglija ne sme nikdar pustiti iz rok Gibraltarja.«

Triletno obleganje Gibraltarja

Leta 1779. je pričela oblega Gibraltarja, ki je trajala tri leta. Obrambo gibraltarske obale je zaupala Anglija svojemu najboljšemu možu, Juriju Avgustu Eliottu.

Za glavni naskok na trdnjavo je zbral sovražnik vse, kar je bilo v tistih časih napa-

Poljski topovi v pripravljenosti

bregu. Hiša je bila trdno zidana in je mogočno strmela na vas Podklanec pod seboj. Levo od hiše je skozi gozd hitel potok, na desno pa je bilo videti prav do bližnjega mesteca in po Bistriški dolini.

Bil je danes lep in topel vigredni dan; okna na Ledinah so žarela in ptiči so veselo frfotali okoli zidov in peli in čivkali. V hiši pa je bilo nenavadno tiho. Nihče se ni zasmel, nihče požvižgal, nihče ni glasno spregovoril, brez besede so hodili posli eden mimo drugega, kvečjemu so si kaj pošepetali. V prijazni sobi na zgornjem nadstropju je sedel Končnik zraven bolnega sinčka, ki je ležal ves vročičen v postelji in je težko sopal. Že skoraj dvajset ur je sedel Končnik ob bolnem otroku, ni se ganil od njega, ni spal, ni jedel, ves čas mu je stregel kakor mati. Dajal mu je zdravilo, brisal mu je pot s čela, večkrat ga nežno in ljubo nagovarjal. Nikomur ni zaupal otroka in postrežbe, ko je videl, kako je Ančka žalostno umrla.

Večkrat se je danes ozrl skozi okno in potem spet na bolnega sinčka. Zunaj na tratih je klico novo življenje, tu v sobi pa je prežala smrt na mlad cvet. Nesrečni oče je vse poskušal, da bi otroku lajšal bolečine; bil pa je neroden in je s svojo nerodnostjo večkrat dosegel nasprotno, kot je želel.

Ko je spet enkrat hotel stopiti iz sobe, ga je prestregla dekla in mu dejala, da je spodaj neka tuja gosposka ženska, ki hoče na vsak način z gospodarjem

govoriti. Nevoljno je stresel glavo, potem je le šel dol, medtem pa je ostala dekla pri malem bolniku.

Z namenom, da tujko prej ko slej odpravi, je odprl vrata. Pri mizi je stala lepa, po mestno opravljena ženska. Zastrmel je v njo in stopil korak bliže. Napol prestrašen, napol vzradoščen je tedajci vzkliknil:

»Tilka!«

Umaknila se mu je in rekla hladno in opeto:

»Čula sem, da si iščete gospodinjo. Če vam je prav, prevzamem službo za en mesec.«

Še bolj je zastrmel in zazijal v njo. Ali se moti? Ne, ne, saj je njena postava, njen obraz, njen glas. To ni pomota.

Srce mu je divje tolklo, zdelo pa se mu je, da mu kri zmrzuje v žilah od njene hladnosti. Še svojemu jeziku ni bil kos in ni mogel spregovoriti.

Tedaj je vprašala ona:

»Ali vam je otrok bolan?«

»Da, Bog se usmili!« je odgovoril zamolklo.

»Kaj mu je?«

»Zdravnik pravi, da je davica.«

»Moj Bog, tedaj bo umrl — tedaj ne pomaga nič!«

Mož je zastokal in molčal. Po kratkem preudarku je dejala žena hlavno:

»Tega mi ne morete braniti, da bom svojemu otroku stregla.«

nje so bili seveda večji nego vrednost ukradenih brisač, ki jih je čudni tat v ostalem pozneje anonimno vedno vračal železniški upravi.

Trdoživa družina. V madžarskem mestu Kecs-kemetu je v starosti 108 let umrla vdova Bogidsanova. Stara gospa izvira iz družine, ki je dolgo življenje v njej dedno. V tej družini je živel n. pr. neki član že 120 let. Pokojna ni bila nikoli bolna. Še na svoj stoti rojstni dan ni potrebovala nocočnikov. Seveda so tudi njo vprašali za skrivnost njene dolgega življenja. Odgovorila je, da je treba zgodaj vstajati, zgodaj odhajati spat, piti mnogo mleka in nič vina.

Tajni bogataš. V Nitri na Slovaškem je umrl trafikant Jankovič, ki

Slika nam predstavlja neko letališče na zapadu, katerega so obmetavala sovražna letala in ga popolnoma uničila s shranjenimi letali vred.

dalcu na razpolago. Francoski inženir d'Arcon je izumil kot pripravo za glavni naskok dne 16. septembra 1782 tako zvane plavajoče topniške baterije, ki so bile zgrajene za uspešno obstreljevanje gibraltarske skale. Mnogo znamenitih generalov iz vseh dežel, pa tudi radovednežev, kakor poznejši francoski kralj Karel X., se je zbralo, da bi opazovalo na lastne oči napad Špancev na nezavzetno trdnjavo. V Londonu in Parizu so sklepali visoke stave, ali se bo Gibraltar držal, ali pa ga bo zopet osvojila Španija z novim orožjem — s plavajočim topništvom.

Zopet je bil Nemec, namreč žebjar Schwankendick iz Nürnberga, ki je v tej odločilni uri otel Gibraltar Angležem. Ko je ponehal na večer bobneči ogenj španskih plavajočih baterij, je ulil omenjeni žebjar žareče krogle, katere so bile izstreljene v takem stanju in so zanetile splave, na katerih so bili topovi. Proti polnoči je gorelo že deset takih splavov. Ob jutranjem svitu je bilo videti samo še eno plavajočo baterijo. Kar pa ni zgorelo, je požrlo morje.

Po tej veliki oblegi si ni upal noben sovražnik, da bi se bil lotil napada na Gibraltar.

Izjava, ki je obdržala pomembnost 150 let

Kmalu po tem brezuspešnem triletnem napadanju Špancev je izrekel angleški državnik Karel James Fox v parlamentu besede, ki so obdržale svojo veljavo do danes in se glasi: »Ministrstvo s pametjo bo vedno rabilo Gibraltar, da bo lahko ločilo Francijo od Francije, Španijo od Španije in druge narode. Trdnjava Gibraltar je ena od najbolj važnih posesti Anglije. Gibraltar nam je dal ugled v očeh narodov. Gibraltar dokazuje veličastno našo nadmoč. Vrnite Gibraltar Špancem, Sredozemsko morje bo zopet ribnik — ribnik,

po katerem se bodo po svoji volji vozili in trgovali. Oddajte Gibraltar, države Evrope, katere se razprostirajo ob Sredozemskem morju, ne bodo več dolgo pričakovale od vas proste vožnje po tem morju.«

Gibraltar oporišče

Še enkrat — 23 let pozneje — je odmevalo od gibraltarskih skal bobnenje topov. Tokrat

Nemški minonosiec na poti k polaganju min. da z njimi zapre morski prostor pred vdorom sovražnih ladij. Mornarji si krajšajo na vožnji čas s tem, da slikajo na mine zabavne slike.

so ga smatrali vsi za reveža. Imel je malo prodajalno v stranski ulici, kamor se je izgubilo le malo ljudi. O njem so pripovedovali, da živi samo od krožnika tople juhe na dan. Po njegovi smrti pa se je pojavila v neki banki starejša ženska, ki je predložila hranilno knjižico na njegovo ime. Glasila se je na 700.000 slovaških kron. Ženska je zahtevala, naj ji denar izplačajo. Ugotovili so, da je bil trafikant res vložil skoraj tri četrt milijona kron. Policija skuša zdaj ugotoviti, od kod mu je bil ta denar.

Pot okoli sveta — v copatah. V Kodanj na Dansko se je vrnil po devetletni odsotnosti neki Peter Andersen. Ta leta je prebil na potovanju okrog sveta. Potova-

»Saj ti ne branim.«

»Torej vam je prav, da ostanem in da en mesec gospodinjim, pred vsem pa strežem svojemu otroku?«

»Prosim te,« je rekel, dodal pa še žaljivo: »In koliko plače zahtevaš za to?«

»Plačo mi lahko sami določite,« je odgovorila in zaničljivo odmahnila z glavo.

Zbegano jo je gledal. Zdela se mu je še lepša, še mikavnejša kakor pred štirimi leti, ko jo je nagnal. Nežnejša je gotovo bila; toda napravljala se je strašno tuje: že zaradi svoje gosposke obleke in gosposkega vedenja, posebno pa še s tem, da ga je ves čas vikala. Poskušal je tudi sam, da bi jo vikal, pa tega ni spravil iz sebe. Morda bi ji bil ganil srce, ko bi se bil ponižal in jo prosil za odpustanje. Ali tej misli se je protivila njegova zakrknjena prevzetnost. Ženi pa je bilo ljubše, da se ji ni skušal približati.

»Kje je moj otrok?« je vprašala čez nekaj časa.

»Pojdi z menoj!«

Šla sta k vratom. Tu je ona obstala in rekla z zapovedujočim glasom:

»Jaz vam bom rekala, gospod Končnik, vi pa mi lahko rečete, gospa Tilka, pred posli pa se pišem, gospa Dobrovnik.«

Pokimal je in ji pritrdil. Pobralla je svoj mali kovčeg in šla za njim po stopnicah. Ko je dekla zapustila sobo,

je stopila Tilka k posteljici bolnega otroka, ki je naglo in težko dihal. Deček je bil zrastel, obraz se je zdel materi tako spremenjen, da ga skoraj ni več spoznala. Bleda ko smrt je stala ob posteljici in je nekaj časa nemo gledala v otroka. Potem se je sklonila k njemu in mu nežno pošepetala:

»Tonček, ljubi Tonček, glej, mama je prišla. — Ali me nič več ne poznaš?«

Deček je odprl oči in jo pogledal tuje.

»Tonček, moj Tonček,« je rekla še mehkeje in še bolj nežno, »jaz sem tvoja mama, jaz te imam rada. Pa nekaj lepega sem ti prinesla: srebrno tičko in železnico z mašino.«

Tedaj so se dečku jele oči motno svetlikati. Stegnil je ročico in pritipal do njenega lica. Zasopihal je in zahrpal:

»Mama, tu bodi! Sem tako bolen.«

Ženi so se udrle solze po licu. Pritisnila je vroč poljub otroku na potno in zagorelo čelo in zahtela na ves glas:

»Moj ljubi, ljubi Tonček!«

V tem kriku je bilo toliko ljubezni in toliko bolesti, da je postalo možu na mah jasno, kaj je morala žena vse pretrpeti.

Žena se je rahlo rešila rokice, ki jo je bil sinček položil okoli njenega vratu, in je dejala ljubo:

CROATIA BATERIJE

žepne anodne-ogrevalne, izdeluje samo domača tvornica

CROATIA

tovarna baterij

JOSIP PASPA,
Zagreb, Koturaška 69.